

Çocuklara yönelik fiziksel ceza uygulamasının ortadan kaldırılması

Sorular ve Yanıtlar

**Çocuklar için ve çocuklarla birlikte
bir Avrupa inşa etmek**

www.coe.int/children

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE
**Avrupa Konseyi
Yayın Dairesi**

Fransızca basım:

L'abolition des châtements corporels des enfants

Questions et réponses

ISBN 978-92-871-6309-7

İngilizce basım:

Abolishing corporal punishment of children

Questions and answers

ISBN 978-92-871-6310-3

Avrupa Konseyi Yayın Dairesinin Notu:

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü; İletişim Müdürlüğü Kamu Bilgilendirme ve Yayınlar Biriminin (F-67075 Strazburg Cedex or publishing@coe.int) yazılı ön izni olmadan, fotokopi, kayıt veya diğer bilgi depolama veya yedekleme sistemleri dahil olmak üzere, elektronik ya da mekanik herhangi bir araçla veya herhangi bir biçimde tercüme edilemez, çoğaltılamaz ya da iletilemez.

Bu kitapçık, Finlandiya Hükümeti'nin cömert desteğiyle basılmıştır.

Kapak ve tasarım: Avrupa Konseyi Belge ve Yayınlar Dairesi

Çizimler: Gabriel Pagonis/© Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi Yayıncılık

F-67075 Strazburg Cedex

<http://book.coe.int>

©Avrupa Konseyi, Aralık 2007

©Council of Europe, December 2007

Fransa'da basılmıştır.

Ankara Çocuk Hakları Platformu ve İHOP'un Notu:

Bu yayının Türkçe çevirisi, Avrupa Konseyinin Ankara Çocuk Hakları Platformuna verdiği izinle, ücretsiz olarak dağıtılmak üzere İnsan Hakları Ortak Platformu tarafından yapılmıştır. Çeviriden kaynaklanabilecek herhangi bir hatadan Avrupa Konseyi sorumlu tutulamaz.

İçindekiler:

Giriş.....	4
1. Çocuklara uygulanan fiziksel ceza nedir?.....	4
2. Çocuklara yönelik fiziksel ceza uygulamasını neden ortadan kaldırmalıyız?.....	5
3. Bunun ortadan kaldırılmasını nasıl sağlayabiliriz?.....	10
4. Sorular, yanıtlar ve ele verici ifadeler.....	16
Metne notlar.....	22
Daha ayrıntılı bilgi.....	22

Giriş

Avrupa Konseyi ölüm cezasını Avrupa'dan silip atmak için nasıl sistematik bir kampanya yürütmüşse, bugün de kıtayı fiziksel ceza uygulamalarından kurtarma vizyonunu gerçekleştirmeye çalışmaktadır. İnsanlara vurmak yanlıştır – ve çocuklar da insandır.

Çocuklar, insanlık onurlarına saygı gösterilmesi, fiziksel dokunulmazlıkları açısından yetişkinlerle aynı haklara sahiptirler ve yasa gereği kendilerine eşit koruma sağlanması gerekir. Avrupa Konseyi üyesi 47 devlet, uluslararası ve bölgesel insan hakları belgeleri çerçevesinde, insan hakları alanında acilen yerine getirmeleri gereken yükümlülükler üstlenmiştir. Bu çerçevede, evde, aile içinde olanlar dâhil, çocuklara uygulanan her tür fiziksel cezayı yasaklamak ve ortadan kaldırmak üzere yasalarında reform yapmak, eğitsel ve diğer önlemleri almak zorundadırlar.

Yukarıda anlatılan, 2006 yılında bölgesel olmaktan çıkıp küresel bir hedef haline gelmiştir. *Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması* çerçevesinde BM Genel Kuruluna sunulan bir rapor, 2009'u fiziksel cezanın ortadan kaldırılması hedefinin gerçekleşeceği yıl olarak belirlemiştir. Avrupa bu doğrultuda yol almaktadır: Ekim 2007'ye gelindiğinde üye devletlerin üçte birinden çoğu bu yasağı fiilen koşmuş durumdadır ve en az sekiz ülke daha bu alanda kapsamlı reform taahhüdünde bulunmuştur.

1. Çocuklara uygulanan fiziksel ceza nedir?

Fiziksel cezayı tanımlamanın bir yolu şudur: Bir yetişkine yönelik olduğunda yasa dışı bir saldırı sayılacak herhangi bir fiile çocuğu cezalandırmak üzere başvurulması. Yetişkinler, çocuklara vurduklarında kendilerini daha rahat hissetmek için bir sürü özel kelime bulmuşlardır: Şaplak, patak *donner des fessées*, *picchiare*, *dar un azote* gibi. Ancak tüm bunlar, ortada bir şiddet olduğu yalın gerçeğini değiştirmez.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BM ÇHS) izleme organı olan Çocuk Hakları Komitesi (ÇHK), ne kadar hafif olursa olsun her tür fiziksel cezanın, zalimce veya onur kırıcı başka cezaların ortadan kaldırılmasının insan haklarının bir gereği olduğunu vurgulamıştır. Komite, 2006 yılında yayınlanan bir genel görüşünde (devletlerin Sözleşme ile altına girdikleri yükümlülüklerin ehil yorumu) fiziksel veya bedensel cezayı şöyle tanımlamaktadır:

Fiziksel güç kullanılan, ne kadar hafif olursa olsun belirli bir ölçüde acı veya rahatsızlık yaratma amacını taşıyan herhangi bir ceza. Bu tür fiillerin çoğunda çocuğa elle veya bir araç kullanılarak – kamçı, sopa, kayış, ayakkabı, tahta kaşık vb—vurulur. Ancak, bunun dışında tekmeleme, çocuğu sarsıp fırlatma, tırmalama, çimdikleme, ısırma, saçlarını veya kulaklarını çekme de söz konusu olabilir. Veya çocuklar rahatsız pozisyonlarda durmaya zorlanabilir, bir yerinden yakılabilir, üzerine sıcak su dökülebilir veya kendisine zorla bir şey yutturulabilir (örneğin çocukların ağızlarının içerden sabunlanması veya zorla baharat yutturulması gibi). Komite'nin görüşüne göre fiziksel cezanın her türüsü onur kırıcıdır. Ayrıca, cezalandırmada fiziksel olmayan, ancak gene zalimce ve onur kırıcı olup bu nedenle Sözleşme ile bağdaşmayan biçimler de vardır. Örneğin kişiyi küçümseyen, aşağılayan, küçük duruma düşüren, karalayan, günah keçisi yapan, tehdit eden, korkutan veya alay eden sözler bu kapsamdadır.¹

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi: Genel Görüş No. 8, 2006, paragraf 11. Bakınız <<http://www.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>>.

2. Çocuklara yönelik fiziksel ceza uygulamasını neden ortadan kaldırmalıyız?

Çocuklara yönelik fiziksel ceza uygulanmasının ortadan kaldırılmasını gerektiren geçerli birçok neden vardır. Bu tür ceza:

- Çocuğun bedensel dokunulmazlığı, insanlık onuru ve yasa gereği eşit korunma haklarının ihlalidir. Birçok durumda, fiziksel ceza çocuğun eğitim, gelişme ve hatta yaşama hakkını tehlikeye düşürebilir;
- Çocuklara fiziksel ve psikolojik açıdan ciddi zarar verebilir;
- Çocuklara, anlaşmazlıkların çözümünde ve insanlara istenilen bir şeyi yaptırmada şiddetin kabul edilebilir ve uygun bir yol olduğunu öğretir;
- Disiplin sağlamada etkisizdir. Çocukları eğitmede, düzeltmede veya disiplin altına almada, çocuğun gelişimi açısından daha iyi sonuçlar veren, karşılıklı güven ve saygıya dayalı ilişkiler kurulmasına katkıda bulunan pozitif yollar vardır;
- Fiziksel ceza meşru sayılırsa çocukları korumak da güçleşir – böylece çocuklara yönelik şiddetin kimi biçimlerinin veya düzeylerinin kabul edilebilir olduğu düşünülür.

Avrupa Konseyi, hukukun üstünlüğüne saygı, tüm insanların insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanabilmeleri ilkelerini temel alır. Üye devletler Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ve Avrupa Sosyal Şartı'nı veya bunun gözden geçirilip düzeltilmiş metnini onayladıklarında – tüm çocuklar dâhil olmak üzere—kendi egemenlik alanlarındaki tüm insanların insan haklarına saygı anlamında bağlayıcı yükümlülükler üstlenmiş olurlar. Son yirmi yıl içinde Avrupa Konseyi kurumları çocukların fiziksel cezalara maruz bırakılmasına giderek daha güçlü biçimde karşı çıkmaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi fiziksel cezayı kınamış ve 1985 yılına kadar dayanan bir dizi tavsiye kararlarıyla bu uygulamanın yasaklanmasını önermiştir: Bunların arasında aile içi şiddetle ilgili (1985); aile içi şiddetle ilgili toplumsal önlemler (1990); çocuk istismarının mediko-sosyal yanları (1993) ve pozitif çocuk yetiştirmenin desteklenmesi politikası (2006) hakkında tavsiye kararları yer almaktadır.

2004 yılında Parlamenter Meclisi, Bakanlar Komitesi'ne bir çağrıda bulunarak üye devletlerin tümünde çocuklara fiziksel ceza uygulamasının toptan ortadan kaldırılması için acilen eşgüdümlü ve kararlı bir kampanya başlatılmasını istemiştir. Avrupa Konseyi'nin ölüm cezasını kaldırmadaki başarısını dikkate alan Meclis, şimdi aynı çağrıyı Avrupa'nın bir an önce çocuklara yönelik fiziksel cezalardan arındırılmış bir bölge haline getirilmesi için yapmaktadır.

Avrupa Konseyi Devlet ve hükümet başkanları 2005 yılında gerçekleştirdikleri 3'üncü Zirvede çocuk haklarına ilişkin taahhütlerini bir kez daha teyit etmişlerdir. "Çocuklar için ve çocuklarla birlikte bir Avrupa inşa etmek" programı, çocuk haklarının yaygınlaştırılmasına yönelik entegre bir yaklaşım için Kuruluşa verilen göreve; çocuklara yönelik şiddetin çeşitli

biçimlerinin toplumsal, hukuksal, eğitsel ve sağlıkla ilgili boyutlarını kapsayan bir program başlatılması yolundaki 3'üncü Zirve kararına yanıt durumundadır.

Avrupa İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg 2006 yılında fiziksel ceza ile ilgili bir konu raporu yayımlamıştır: “Vurulmama hakkı aynı zamanda bir çocuk hakkıdır”.² Hammarberg 2007 yılında Parlamenter Meclisine yaptığı konuşmada şunları söylemiştir: “Atılması gereken ilk adım, ister okulda, ister kurumlarda, ister evde olsun çocuklara yönelik her tür şiddetin hukuken yasaklanmasıdır”.

Avrupa insan hakları standartları ve fiziksel ceza

Her bir kişinin ve her bir bireyin onuru, uluslararası insan hakları hukukunun kılavuz temel ilkesidir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 1'inci maddesi “onurları ve hakları açısından tüm insanlar özgür ve eşit doğarlar” sözleriyle başlamaktadır. Bu temel üzerine bugün, uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinin çocuklara yönelik her tür fiziksel cezanın kaldırılmasını öngördüğü konusunda net bir mutabakat bulunmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Mahkeme) kararları, fiziksel cezaları en başta ceza sistemlerinde ve okullarda, ve son zamanlarda da evde olmak üzere artan biçimde yasaklamaktadır. Diğer kararlar ise, her tür fiziksel cezanın yasaklanmasının aile yaşamının mahremiyetini veya dinsel hakları ihlal etmediğini açıkça ortaya koymuştur. Mahkeme, çocuklarla ilgili yargı kararlarında BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin standartlarını giderek daha fazla uygulamaktadır.

Yasaklama aile haklarını veya din özgürlüğünü ihlal etmez

1982 yılında Avrupa İnsan Hakları Komisyonu İsveçli ebeveynlerin bir başvurusunu kabul edilemez bulmuştur. Ebeveynler, 1979 yılında İsveç'te ebeveynlerin çocuklarına fiziksel ceza uygulamalarına getirilen yasağın aile yaşamına saygı hakkını ve din özgürlüklerini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir. Stockholm'deki serbest Protestan kilisesi üyeleri olan başvuru sahipleri, fiziksel cezanın gerekliliğine inanıyorlardı ve bu inançlarını kutsal kitaplara atıflarda bulunarak gerekçelendiriyorlardı. Komisyon ise, fiziksel saldırıyla ilgili İsveç yasalarının alışılmışın dışında olmadığı ve hiçbir şekilde aşırı katı olmadığı sonucuna vardı:

*Komisyonun görüşüne göre, ana babanın çocuğa muamelesiyle yetişkin bir yabancı kişiye yönelik aynı muamele arasında herhangi bir ayırım gözetilmemiş olması, başvuru sahiplerinin özel ve ailesel yaşamlarına bir “müdahale” anlamına gelmez; çünkü saldırının sonuçları her iki durumda da eşit sayılmaktadır... Komisyon, saldırı ve cinsel suistimal ile ilgili İsveç yasalarının şiddetin kontrol altına alınması açısından normal bir önlem olduğu ve bu önlemin çocukların ana babaları tarafından sert yollardan cezalandırılmalarına da uygulanmasının toplumun potansiyel olarak savunmasız ve hassas üyelerini koruma amacına yönelik olduğu kanısındadır.*³

2. “The right not to be hit, also a children's right”, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg tarafından hazırlanan konu raporu, 6 Haziran 2006. Bakınız: <<http://www.coe.int/children>> (konuşmalar, Hammarberg).

3. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu: kabul edilebilirlik kararı, *Yedi Kişi v. İsveç*, 1982; başvuru No. 8811/79.

Bakınız:

< <http://www.echr.coe.int/echr/> > (içtihat, Hudoc).

Mahkeme, Eylül 2000’de aldığı benzer bir kararla, Birleşik Krallıktaki Hıristiyan özel okullarla ilişkili bir grubun başvurusunu oturuma gerek görmeden ve oybirliğiyle reddetti. Söz konusu grup da özel okullarda fiziksel cezanın yasaklanmasının ana babaların din ve aile yaşamı özgürlüklerini ihlal ettiğini iddia etmekteydi.

Ebeveynler tarafından uygulanan makul dayak sorgulanıyor

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ebeveynlerce uygulanan “makul” dayak kavramını sorgulamıştır. Eylül 1998’de Mahkeme küçük bir İngiliz çocuğun üvey babası tarafından fiziksel cezaya maruz bırakılmasını, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3’üncü Maddesi uyarınca oybirliğiyle onur kırıcı ceza olarak değerlendirmiştir (*A v. United Kingdom*, 1998).⁴ Ardından, üvey babanın bir İngiliz mahkemesinde yargılanması, cezanın “makul dayak olduğu” gerekçesiyle sonuçsuz kalmıştır. Avrupa Mahkemesi ise Birleşik Krallık Hükümetini, iç hukukta “makul fiziksel cezaya” cevaz verilmesinden ve böylece “etkili caydırıcılık” dâhil çocuklara yeterli koruma sağlanamamasından sorumlu bulmuştur. Sonuçta Mahkeme BK’ya tekrar tekrar sopyayla dövülen çocuğa 10.000 sterlin tazminat ödeme emri çıkarmıştır.

A v. Birleşik Krallık yargı kararı BM Çocuk Hakları Sözleşmesine atıflarda bulunmaktadır. Atıfta bulunulan maddeler arasında, devletlerden ebeveynlerin veya başkalarının bakımı altındayken çocukları “her tür fiziksel veya zihinsel şiddete” karşı korumalarını talep eden 19’uncu Madde de yer almaktadır.

Avrupa Sosyal Şartı ile değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’na uyulmasını izlemekle görevli Avrupa Sosyal Haklar Komitesi içtihadı, tüm üye devletlerin çocuklara yönelik her tür fiziksel cezayı, başka tür onur kırıcı muamele veya cezaları yasaklamalarını, çocukların korunma haklarının tanınması ve yaşama geçirilmesi için diğer enerjik idari ve eğitsel önlemleri almalarını öngörmektedir.

Komite, 2001 yılındaki genel bir gözleminde, yukarıda sözü edilen belgelerde yer alan 17’inci Madde için şunları belirtmiştir:

*ister okulda, diğer kurumlarda, evlerinde veya başka yerlerde olsun, çocuklara yönelik her tür şiddetin yasal düzenlemelerle yasaklanmasını gerektirmektedir. Ayrıca, gene aynı maddeye göre çocuklara yönelik başka tür onur kırıcı ceza veya muamele de yasal olarak yasaklanmalı, bu yasağa ceza yasadaki veya medeni yasadaki yeterli yaptırımlar eşlik etmelidir. [Komite] yetişkinler arasında fiziksel şiddeti yasaklayan bir toplumun yetişkinlerin çocuklara şiddet uygulamasını onaylayabileceğini kabul edilebilir bir düşünce saymamaktadır.*⁵

2005 yılında komite, Dünya İşkenceyle Mücadele Örgütü tarafından üye devletlere yönelik toplu şikâyetler hakkındaki kararlarını yayınlamıştır. Komite, aile içinde fiziksel cezaya etkili bir yasak koymadıkları için üç devletin iki Sözleşme altındaki yükümlülüklerini ihlal ettiklerini belirlemiştir. 2006 yılında ise, yapılan ikinci bir şikâyet üzerine dördüncü bir devletin daha ihlalde olduğu tespit edilmiştir. İki Sözleşme kapsamındaki raporların

4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *A v. Birleşik Krallık*, 1998. Bakınız <<http://www.echr.coe.int/echr/>>.

5. Avrupa Konseyi: Avrupa Sosyal Haklar Komitesi, 7’inci (paragraf 10) ve 17’inci maddelere ilişkin Genel Gözlem, *Sonuçlar XV-2*, Cilt. 1, Genel Giriş, s. 26.

incelenmesi sırasında, komite diğer Devletlerin de gene aynı nedenle belgelere uygun davranmadıklarını tespit etmiştir.

Evrensel insan hakları standartları ve fiziksel ceza

Avrupa Konseyi üyesi devletlerin tamamı dâhil olmak üzere toplam 193 ülke Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini onaylamıştır – bu belgeye saygı gösterme taahhüdünde bulunmuştur. Sözleşme, ana babalarının olsun başkalarının olsun bakımı altındayken çocukların her tür fiziksel veya zihinsel şiddetten korunması yükümlülüğünü getirmektedir (Madde 19). Sözleşme'nin izleme organı Çocuk Hakları Komitesi belgenin tutarlı bir yorumuyla her tür fiziksel cezanın ortadan kaldırılmasını öngördüğünü belirtmektedir.

ÇHK, sözleşmeye taraf devletlerin raporlarını inceledikten sonra sistematik biçimde ve duyarlılık geliştirme ve halkın eğitimi ile bağlantılı olarak fiziksel cezanın yasalarla da açıkça yasaklanmasını tavsiye etmiştir.

Komite Haziran 2006'da çocukların fiziksel cezalardan, diğer zalimce ve onur kırıcı ceza uygulamalarından korunma hakkıyla ilgili genel bir görüş benimsemiştir. Bu görüşte komite şunları vurgulamaktadır:

Çocuklara fiziksel ceza uygulanmasının geniş kabul veya hoşgörü görmesi karşısında, bu tür uygulamaların ailede, okulda ve diğer ortamlarda ortadan kaldırılması, yalnızca taraf devletlerin sözleşmeyle üstlendikleri bir yükümlülük olarak kalmamaktadır. Bu tür cezaların ortadan kaldırılması, aynı zamanda toplumlarda her tür şiddetin azaltılması ve önlenmesinde de temel bir stratejidir...

Bir kez görünür hale geldiğinde, [fiziksel ceza] uygulamasının, çocukların insanlık onurlarına ve bedensel dokunulmazlıklarına saygı gösterilmesi eşit ve vazgeçilmez haklarına doğrudan ters düştüğü açıktır. Çocukların ayrı doğaları, başlardaki bağımlılık ve gelişimsel durumları, kendilerine özgü insani potansiyelleri ve savunmasız oluşları gibi gerçekler, şiddete karşı yasal olsun başka çerçevelerde olsun daha az değil tersine daha fazla koruma gerektirmektedir.⁶

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, İnsan Hakları Komitesi ve İşkenceye Karşı Komite dâhil olmak üzere BM'nin diğer uluslar arası insan hakları anlaşma organları da çocuklara yönelik fiziksel cezalandırmayı reddetmiştir.

BM Genel Sekreteri'nin çocuklara yönelik şiddet araştırması

BM Genel Sekreteri'nin çocuklara yönelik şiddet araştırması (BM Araştırması) fiziksel ceza uygulamalarının 2009 yılına kadar tamamen ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. "Çocuklara yönelik hiçbir şiddet haklı görülmez; çocuklara yönelik her tür şiddet önlenabilir niteliktedir": Araştırmanın Ekim 2006'da BM Genel Kuruluna sunulan raporunda yer alan ana mesaj budur.⁷

6. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, op. cit., paragraflar 3 ve 21.

7. Birleşmiş Milletler Çocuklara Karşı Şiddet Araştırması bağımsız uzman raporu: Giriş, paragraf 1. Bakınız: <<http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf>>.

BM araştırmasını yönlendirmek üzere 2003 yılında Kofi Annan tarafından görevlendirilen bağımsız uzman Paulo Sérgio Pinheiro, raporunun giriş bölümünde çocuklara yönelik şiddetin dünyanın her ülkesinde görüldüğünü; bunun kültürleri, sınıfları, eğitim ve gelir düzeyini ve etnik kökeni aşan bir olgu olduğunu belirtmiştir:

Her bölgede, insan hakları alanındaki yükümlülüklerle ve çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına ters düşecek şekilde, çocuklara yönelik şiddet toplumsal onay görmekte, çoğu durumda da hukuk ve Devlet bu tür uygulamalara izin vermektedir.

Araştırma, bir dönüm noktası oluşturmaldır – ister “gelenek” adına kabul edilsin, ister “disiplin” kılığına girmiş olsun, çocuklara yönelik şiddetin yetişkinlerce haklılaştırılması sona ermelidir. Çocuklara yönelik şiddetin sorgulanmasında herhangi bir ödün söz konusu olamaz. Çocukların özgün konumları –potansiyelleri ve savunmasızlıkları, yetişkinlere bağımlılıkları— şiddetten daha az değil tersine daha çok korunmalarını gerektirmektedir.⁸

Rapor, çocuklara yönelik şiddetin her biçiminin yasaklanmasını tavsiye etmektedir; ailede olsun, başka ortamlarda olsun, her tür fiziksel ceza, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza uygulamaları son bulmalıdır. BM araştırması, ev ve aileden başlamak üzere, çocuklara yönelik şiddeti ortaya çıktığı çeşitli ortamlarda ele almaktadır:

Aile içinde çocuklara yönelik şiddet çoğu kez disiplin adına ortaya çıkmakta, fiziksel, zalimce veya onur kırıcı cezalarda somutlaşmaktadır. Aile için sert muamele ve ceza, gerek sanayileşmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde yaygındır. Araştırmalarda belirtildiği ve araştırma çerçevesindeki bölgesel danışmalarda ortaya çıktığı gibi, çocuklar bu tür davranışların kendilerinde yol açtığı fiziksel ve psikolojik olumsuzlukları ortaya koymuşlar, bunların yerine etkin alternatif ve pozitif disiplin uygulamaları önermişlerdir.⁹

Avrupa Konseyi BM Araştırması sürecinde önemli bir rol oynamış ve tavsiye kararlarının Avrupa’da yaşama geçirilmesinde takip işini üstlenmiştir. Fiziksel cezaya karşı Avrupa Konseyi girişimi, her tür fiziksel cezayı yasaklamayı, pozitif çocuk yetiştirme biçimlerini ve şiddetsizlik kültürünü yaygınlaştırarak tüm çocukların şiddetten arınmış bir çocukluk dönemi geçirmelerini amaçlamaktadır.

8. Ibid., paragraflar 1-2.

9. Ibid., paragraf 41.

3. Bunun ortadan kaldırılmasını nasıl sağlayabiliriz?

Çocuklara yönelik her tür fiziksel cezanın ortadan kaldırılması, açık bir yasal reformu, koruma ve önleme politikalarını ve başta eğitim alanı olmak üzere diğer önlemleri gerektirmektedir. Böylece toplumlar şiddeti ve onur kırıcı cezaları kabul etmekten vazgeçeceklerdir. Yasalarla yasaklanma temel önemdedir; ancak bu tek başına çocukların insan haklarını güvence altına almaya yetmez. Ebeveynler, çocuklarla birlikte çalışan profesyoneller, çocukların kendileri ve genel olarak halk, yasa ve çocukların korunma hakkı konusunda bilgilendirilmelidir.

Dolayısıyla, fiziksel cezanın kaldırılması en azından üç alanda yoğun çalışma gerektirir:

- Yasal reform;
- Politika reformu (özellikle durdurucu ve koruyucu önlemler açısından);
- Farkındalık yaratma.

Yasal Reform

Fiziksel cezanın kaldırılması, bu uygulamayı açıkça yasaklayan ve aile ortamındakiler dâhil olmak üzere çocukları her tür saldırıya karşı koruyan hukuksal bir çerçeve oluşturulmasını öngörür.

Üye devletlerin hepsi, başkalarına kasıtlı saldırıyı yasaklayan yasalara sahiptir. Ortadaki sorun, birçok toplumda, bu yasaların yetişkinlere sağlanan korumayı çocuklara sağlamamasıdır. Kimi devletler, çocuklara vurulmasını “makul cezalandırma”, “yasal ıslah” ve benzeri gerekçelerle ya da özel savunmalarla mevzuatlarında veya içtihatlarında (teamül hukuku) ya da her ikisinde hoş görmektedir. Diğer devletlerde ise, yasalar bunu haklı gösterecek unsurlar içermese bile, siyasi tutumlara ve çoğu kez yargı kararlarına da yansımak üzere, geleneksel çocuk yetiştirme biçimleri çocuklara yönelik fiilleri “disiplin” gerekçesiyle normal saymaktadır. Çocuklara yönelik fiziksel cezalar, okullar, bakım kurumları, bakıcı aileler, gündüz bakım tesisleri, yargı sistemi, çocukların çalıştıkları yerler ve aile ortamları dâhil çeşitli ortamlarda ortaya çıkmaktadır.

Tüm devletler çocuklara zalimce davranılmasını veya “istismarı” yasaklayan düzenlemelere sahiptir; ne var ki bunlar fiziksel cezanın tüm ortamlarda yasaklanması şeklinde yorumlanmamaktadır. Tüm devletler BM Çocuk Hakları Sözleşmesini kabul etmişlerdir ve kimi ülkelerde bu sözleşme iç hukukun da bir parçası haline getirilmiştir; ancak yine de, bunlar fiziksel cezanın tamamen ortadan kaldırılmasına yetmemektedir.

Hukuk reformunun, ceza yasalarının çocuklara yönelik cezalandırıcı fiillere de uygulanmasını engelleyebilecek gerekçelendirmeleri veya savunmaları ortadan kaldırması gerekir. Fiziksel cezaların ve zalimce veya onur kırıcı diğer cezaların açık biçimde yasaklanması, ailelere ve bir bütün olarak topluma, bir çocuğa vurmanın başka bir kişiye vurmaktan hiçbir farkı olmadığı mesajının iletilmesi açısından gereklidir.

Devletlerin yüksek mahkemeleri açısından, fiziksel cezanın yasa dışı olduğunun hükme bağlanması yeterli değildir; çünkü bu tür kararların, fiziksel cezanın belirli bir düzeyine göz

yuman diğerkararlarla hükümsüz kalması mümkündür. Dolayısıyla, yasağın mevzuatta açık biçimde yer alması gerekir.

Çocuk Hakları Komitesi'nin Genel Görüş No. 8'de açıkladığı gibi:

Çocukların şiddet içeren ve onur kırıcı şekillerde cezalandırılmalarının geleneksel olarak kabul görmesi dikkate alındığında, giderek daha fazla sayıda devlet yalnızca fiziksel ceza izninin kaldırılmasının ve buna ilişkin mazeretlerin geçersiz sayılmasının yeterli olmadığını kabul etmektedir. Buna ek olarak, medeni kanunda veya ceza kanununda fiziksel cezanın ve diğer zalimce ve onur kırıcı uygulamaların açıkça yasaklanması gereklidir. Böylece, bir yetişkine yönelik olduğunda bunlar nasıl yasa dışı sayılıyorsa, bir çocuğun "dayak yemesi", "pataklanmasının" da yasa dışı olduğu, ceza hukukunda bulunan saldırı ile ilgili hükümlerin ister "disiplin" ister "makul ıslah yolu" gerekçesi dikkate alınmadan bu tür fiiller için de uygulanacağı net biçimde ortaya çıkacaktır.¹⁰

Aile içinde fiziksel cezanın yasaklanmasına karşı direnç kimi durumlarda bunun binlerce ebeveynin kovuşturmaya ve cezaya uğrayacağı inancından kaynaklanmaktadır. Bu da hiç kuşkusuz çocuklara herhangi bir yarar sağlamayacaktır. Çocuk Hakları Komitesi bu konuda devletlere ek tavsiyelerde bulunmaktadır:

Aile içindekiler dâhil çocukların ve yetişkinlerin saldırıdan eşit biçimde korunması ilkesi, ana babaların çocuklarına fiziksel ceza uyguladıkları her durumun kovuşturmayla sonuçlanacağı anlamına gelmez. Hukukun önemsiz meselelerle ilgilenmemesini öngören asgarilik ilkesi (de minimis) yetişkinler arasındaki ufak tefek fiziksel sürüşmelerin ancak istisnai durumlarda yargı önüne gelmesini sağlar. Aynı ilke, çocuklara yönelik hafif fiiller için de geçerlidir. Devletlerin bu alanda etkili bildirim ve sevk mekanizmaları oluşturmaları gerekir. Çocuklara yönelik şiddetle ilgili her olay gerektiği gibi araştırılmalı ve çocukların ileri düzeyde zarar görmeleri önlenmelidir; bununla birlikte amaç, cezalandırıcı değil destekleyici ve eğitici müdahalelerle ana babaların şiddet içeren, zalimce veya aşağılayıcı cezalara başvurmalarını engellemek olmalıdır.

Çocukların bağımlı statüsü ve aile ilişkilerinin kendine özgü yakınlığı, ana babaların kovuşturulmasına ilişkin kararların veya aileye başka yollardan yapılacak müdahalelerin çok iyi düşünülmüş olmasını gerektirir. Pek çok durumda, ana babaların kovuşturmaya uğratılmasının çocuğun yararına olacağı söylenemez. Komitenin görüşüne göre, kovuşturma ve diğer resmi müdahalelere (örneğin çocuğun veya failin ayrı bir yere gönderilmesi gibi) yalnızca bunlar çocuğu önemli bir zarardan korumak için gerekli görüldüğünde ve etkilenen çocuğun yüksek yararına sayıldığında başvurulmalıdır. Ayrıca, yaşına ve uygunluk düzeyine göre, etkilenen çocuğun görüşlerine de gerekli ağırlık tanınmalıdır.¹¹

Ekim 2007 itibariyle, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin yarısından çoğu ya yasak getirmiş ya da yakın gelecekte yasak koymayı taahhüt etmiştir. Diğer tüm devletlerin de bir an önce yasal düzenlemelerini gözden geçirerek gerekli reformları parlamentoya sunacakları umulmaktadır. Yasalarda yapılan reformların kendisi de eğitici olabilir; hükümet, siyasal liderler ve topluluk liderleri bu süreçten hareketle çocukların eşit korunma haklarını gündeme getirebilirler.

10. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, op. cit., paragraf 34.

11. Ibid, paragraflar 40-41.

Politika reformu

Devletlerin, çocuklara yönelik her tür şiddete karşı kapsamlı ve çok sektörlü bir tepki gösterme yükümlülükleri vardır. Fiziksel cezanın kaldırılması, şiddeti önleyen, çocukları etkili biçimde koruyan ve mağdur çocuklara yardımcı olan politikaların ve hizmetlerin geliştirilmesini öngörür.

Yapılan araştırmalara göre şiddeti önlemek üzere çeşitli müdahalelerde bulunulabilir. Örneğin, ev ortamlarındaki şiddet, aileleri güçlendirecek ve destekleyecek, şiddetin yeşermesine imkân tanıyan topluluk ve toplumla ilgili temel etmenleri ele alan yasalar, politikalar ve önlemlerle önemli ölçüde azaltılabilir.

Olumlu çocuk yetiştirmeye destek politikası

Avrupa Konseyi'nin olumlu çocuk yetiştirmenin desteklenmesiyle ilgili 2006 yılı tavsiyesi, kamu yetkililerinin olumlu çocuk yetiştirme ve çocuk hakları alanındaki eğitimin yaygınlaştırılması bakımından büyük önem taşıyan rolüne işaret etmektedir. Aynı tavsiye, ana babalara yardımcı olacak politikaları belirlemelerinde üye devletlere destek olmak amacıyla kılavuzlar da içermektedir.

Çağdaş aile, geçmişteki geleneksel çekirdek aile modeline göre çok farklı olabilir. Günümüzde yaşam tarzlarının çeşitliliği, arkadaşlık ve çocuk sahibi olmada yeni kavramların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bileşim ne olursa olsun aile birimleri, toplumlardaki hızlı ve derin değişikliklerle karşı karşıyadırlar ve bunlara uyum sağlama zorunluluğu vardır. Ekonomik ve sosyal etmenler çoğu kez ana babalar açısından stres kaynağıdır ve bu etmenler çocuk yetiştirme ve birey olarak kendini geliştirme çabalarını sekteye uğratabilmektedir.

Çocuğa bakış da değişmiştir. Artık kendilerine “geleceğin yetişkinleri” olarak bakılmayan çocuklar gerek ailelerine gerekse daha genel anlamda topluma faal olarak katılıp katkıda bulunma potansiyeline sahip kişiler olarak görülmektedir. Çocuklar, kendilerini doğrudan etkileyen meselelerde görüşlerine gerekli ağırlığın tanınması gereken tam anlamda hak sahipleridir ve çocukların ihtiyaç duydukları bilgilere tam erişimi sağlanmalıdır. Bu potansiyellerinin gerçekleşmesinde çocuklara yardımcı olmak, ana babaların sorumluluğundadır.

Kimse kendini “olumsuz ebeveyn” olarak görmek istemez; ancak, bu durumda “olumlu ebeveyn” gerçekte ne anlama gelir? Olumlu ebeveynlik veya çocuk yetiştirme, çocuğun yüksek yararını gözetken ebeveyn tavrıdır: Besleyip büyütme, güçlendirme, tanıma ve yol göstericilik sağlar ve bu da çocuğun eksiksiz gelişimi için sınırlar koyma anlamına gelir. Olumlu ebeveynliğin temelinde çocukların insan haklarına saygı yatar; dolayısıyla, ana babaların herhangi bir ihtilafı çözmek, disiplin ve saygıyı “öğretmek” için fiziksel veya psikolojik anlamda zarar verici cezalara başvurmadıkları, şiddetten arınmış bir ortam öngörür. Olumlu ebeveynliğin şiddete karşı sunduğu alternatifler çocuğun olgunluk düzeyine ve durumuna bağlıdır. Bu alternatifler, örneğin küçük çocukların şaka yaparak yatıştırılması, büyüklerden ise verdikleri zararı onarmalarının veya yanlışlarını düzeltmelerinin istenmesi şeklinde olabilir. Eğer duygular çok kabarmışsa ana babalar olayın hemen üzerine gitmeyip konuyu daha sonra ele alabilirler. Aslında fiziksel cezaların çoğu kontrolünü kaybeden büyüklerin öfkelerinin esiri olmalarıyla ortaya çıkmaktadır.

Çocukların ihtiyaç duydukları

Çocuklara potansiyellerini eksiksiz gerçekleştirmelerinde yardımcı olma açısından ana babalar şunları sağlamalıdır:

- *Şefkat.* Ana babalar çocuğun sevgi ve güvenlik ihtiyacını karşılamalıdır;
- *Kurallar ve yol göstericilik.* Bundan kastedilen, uygun davranış standartlarının belirlenmesi ve bunlara uyulması, neyin uygunsuz davranış sayılacağına tanımlanması ve çocuklara iyi rol modelleri sunulmasıdır. Çocukların kendi güvenlikleri ve kendi değerlerini geliştirebilmeleri açısından sınırlara ve yol göstericiliğe ihtiyaçları vardır;
- *Tanım.* Çocukların görülmesi, işitilmesi ve kendilerine kişi olarak değer verilmesi gerekir. Ana babaların çocukların gündelik deneyimlerine ilgi göstermeleri, onları dinlemeleri ve görüşlerini anlamaya çalışmaları gerekir;
- *Güçlendirme.* Bundan kastedilen, çocukların yeterlilik anlayışını, kişisel denetimlerini ve başkalarının tutum ve davranışlarını etkileyebilme yeteneklerini geliştirmektir.

Ana babalar, çocukların pozitif davranışlar öğrenmelerine yardımcı olmak üzere:

- Her yaşta onlara düzenli ve pozitif dikkat gösterirler. Çocuklar büyüdükçe, bunun kapsamına akran ilişkilerinin farkına varma, bu ilişkilere ilgi gösterme ve okul performansı da girer;
- Kendi tercihlerinin olası sonuçlarını kavramalarında onlara yardımcı olurlar;
- Dikkat ve övgüyle olumlu davranışları özendirirken istenmeyen ufak tefek durumları dikkate almazlar;
- Çocuklarının nasıl davranmasını istiyorlarsa kendileri de öyle davranırlar, onlarla saygılı bir iletişim kurarlar ve uyuşmazlıkların yapıcı biçimde nasıl çözülebileceğini gösterirler.

Ana babaların ihtiyaç duydukları

Tüm ebeveynler çocukları için iyi anne ve baba olmak isterler. Ancak, bunu başarmak zaman zaman güç olabilir. Çocuk yetiştirme, zevkli bir iş olmanın yanı sıra aynı zamanda stresli bir süreç de olabilir. Dolayısıyla, ana babaların stresi yenmede, çatışmaları halletmede ve öfkelerini kontrol etmede yardıma ihtiyaçları vardır.

Birçok ana baba zaman ve enerjilerini farklı görevler arasında bölüştürmek zorundadır (iş, çocuk bakımı, yaşlılara ve diğer aile üyelerine bakma gibi). Çocuklara ayrılan zaman çok değerlidir –çabuk geçer ve geri gelmez. Olumlu çocuk yetiştirme, ana babalar ve çocukların birlikte olabilecekleri zamanı gerektirir. Bu çocuğun yaşamının ilk yıllarında özellikle önem taşıırken, onlu yaşlarında olanların da ana babalarına ihtiyaçları olduğunu unutmamalıyız.

Ayrıca, ana babaların da yetişkinler olarak kendilerine zaman ayırmaları, kendi özel yaşamlarına, yandaşlıklarına ve dinlenme-eğlencelerine önem vermeleri gerekir. İstihdam politikaları ve çocuk bakım hizmetleri, aile yaşamıyla iş yaşamının bağdaştırılması açısından gereklidir.

Ana babalar, kendi deneyimlerini başka ana babalar, dostlar ve aileyle paylaşarak çok şey öğrenebilirler. Ana babalar ayrıca, çocuk yetiştirme rollerini doğrudan (anne baba eğitimi gibi) veya dolaylı olarak (çift terapisi gibi) destekleyen profesyonel hizmetlerden yararlanabilirler. Yardım istemek, zayıflığın değil sorumluluğun işaretidir. İyi çocuk yetiştirebilmek, çocuklarla temas kurabilmek, onlara destek vermek ve yol göstermek için ana babaların kendilerinin de kaynaklara ve desteğe ihtiyaçları vardır. Devletler, bu

kaynakların ve desteğin ana babalar ve çocuklarla birlikte çalışan profesyoneller için hazır olmasını ve bu imkânların geniş bir çevre tarafından bilinmesini sağlamak durumundadırlar.

Olumlu çocuk yetiştirmenin olumlu birçok yan etkisi vardır

Çocuklar başkalarıyla daha iyi geçinirler. Bozucu davranışsal ve duygusal sorunları daha azdır, endişe ve sıkıntılarını daha açık biçimde dile getirirler. Kendilerine saygılı davranılırsa, daha sonra kendi çocukları dâhil olmak üzere onlar da başkalarına saygılı davranırlar. Pozitif çocuk yetiştirme ileride çocukların kendilerinin de olumlu ana baba olmalarına yardımcı olur.

Örnek ana babaların çocuklarıyla ilişkileri de iyidir, daha pozitif ve tutarlıdırlar, kendilerine güvenleri vardır; stres ve depresyon gibi sorunları nadir görülür, çocuklarına patlama ve onları suistimal gibi riskleri de daha azdır. Böyle ana babalar aynı zamanda iş ve aile sorumluluklarını daha iyi dengelerler ve kendi aralarında da daha iyi geçinirler.

Çocuklarının saygısını kazanmış ana babalar istenmeyen davranışları azaltıp olumlu davranışları destekleme işini daha iyi yapabilirler. Bu da ana babaların kendilerinin de yanlış yapabildiklerini kabul etmelerini, çocuk yetiştirme ve çocuklarıyla nitelikli ilişki kurma sorumluluğunu üstlenmelerini gerektirir (suçu çocuğa yüklemek yerine).

Yeni Avrupa Konseyi kaynakları – olumlu çocuk yetiştirmenin desteklenmesine ilişkin 2006 tavsiye kararı, *Çağdaş Avrupa’da çocuk yetiştirme – olumlu ana babalık ve şiddet içermeyen çocuk yetiştirme konusunda olumlu bir yaklaşım ve görüşler* bu yeni yaklaşımı ayrıntılı olarak ele almakta ve bu alandaki çalışmaların hangi yönde ilerlediğine işaret etmektedir.¹² Çocuklarla ilgili bu görüşler Avrupa’da henüz siyasal gündeme girmemiş olsa bile, etkileri mesleki çevrelerde bir süredir hissedilmektedir. Yeni yaklaşım, ülkelere göre düzeyi farklılık göstermekle birlikte gerek hukuk alanında gerekse uygulamada kendine zemin yaratmaktadır.

Farkındalık yaratma

Cinsel şiddet ve çocuk emeğinin sömürüsü gibi konularla karşılaştırıldığında çocuklara fiziksel ceza uygulanması medyada çok daha sınırlı yer bulmuştur. BM araştırmasının da vurguladığı gibi, medya görüş oluşturmada ve davranışları da etkileyen sosyal normları etkilemede merkezi bir rol oynamaktadır. Fiziksel ceza konusu kamusal alana taşınmalıdır; ilgili meseleleri tartışmak ve çözüm yolları bulmak için bir yer açılmalıdır. Farkındalık yaratmadan, geniş ölçekte kalıcı bir önleme ve davranışsal değişim yaratmak zor olacaktır.

Cezayı ortadan kaldırmaya yönelik temel adımlar – kâğıt üzerinde ve uygulamada

Hukuk reformu

- Yasal düzenlemelerde veya teamül hukukunda ana babaların veya başkalarının çocuklara fiziksel ceza uygulamasını mazur gösterecek herhangi bir boşluğa yer verilmemesi;
- Saldırı fiilleriyle ilgili ceza yasasının çocuklara yönelik ceza mahiyetindeki saldırılar için de eşit biçimde uygulanmasının sağlanması;

12. Avrupa Konseyi Yayını, 2007.

- Normal olarak medeni kanunda ve çocukların yaşamının her alanı için geçerli olmak üzere çocuklara fiziksel ceza uygulanmasını, ayrıca aşağılayıcı veya onur kırıcı her tür muameleyi açıkça yasaklayan hükümler bulunması;
- Genel olarak çocukların insan haklarını, özel olarak da çeşitli durumlardan etkilenen çocukların yararını koruma ve geliştirmeye odaklanan yasaların gerektiği gibi uygulanmasında yol göstericilik.

Farkındalık yaratma

- Çocukların maruz kaldıkları her tür fiziksel cezanın, insanlık dışı ve onur kırıcı diğer muamelenin yasaklanması konusunda gerek çocuklar arasında, gerek çocuklarla birlikte çalışanlar arasında ve gerekse genel kamuoyunda farkındalık yaratılması;
- İnsanlık onurlarına ve bedensel dokunulmazlıklarına saygı dâhil olmak üzere çocukların insan hakları konusunda kapsamlı farkındalık yaratma.

Politika önlemleri

- Şiddeti önleyecek ve çocukları koruyacak kapsamlı sistemlerin farklı düzeylerde uygulanmasının sağlanması;
- Evlerde çocuklara yönelik fiziksel cezaların, zararlı ve onur kırıcı diğer uygulamaların aile içi şiddet tanımına dâhil edilmesi ve çocuklara yönelik cezalandırma amaçlı şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik stratejilerin aile içi şiddete karşı stratejilere içselleştirilmesi;
- Aile mahkemelerinin ve yargı sisteminin diğer bileşenlerinin çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına duyarlı olmalarının sağlanması;
- Çocuklar ve aileleri ile çalışanlarda kapasite geliştirilmesi;
- Geleceğin ana babalarında, diğer çocuk bakanlarda, öğretmenlerde ve genel olarak halkta çocuk yetiştirme, ihtilaf çözümü ve eğitim gibi alanlarda pozitif, şiddet içermeyen bir kültürün geliştirilmesi;
- Tüm ana babalar, özellikle de çocuk yetiştirmeyi stresli bir iş sayanlar için gerekli danışmanlık ve destek hizmetlerinin sağlanması;
- Çocukların özel bilgi ve danışmanlık hizmetlerine erişebilmelerinin sağlanması ve kendilerine yönelik şiddete karşı tanıtım-savunma çalışmaları;
- Zararlı ve onur kırıcı cezalara muhatap olma olasılığı güçlü çocuklar – örneğin engelliler- için etkili ve uygun koruma sağlanması;
- Çocuklara ve gençlere fiziksel cezaları ortadan kaldırmaya yönelik planlama ve etkinliklere katılıp görüşlerini dile getirme fırsatları tanınması;

- Çocukların evlerinde, okullarında ve diğer ortamlarda yaşadıkları şiddet deneyimleri konusunda düzenli araştırmalar yapılarak fiziksel cezaya getirilen yasağın ne ölçüde etkili olduğunun izlenmesi: Yasağın çocuk koruma hizmetleri ve ana babalar üzerindeki etkileri de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

4. Sorular, yanıtlar ve ele verici ifadeler

“Gerçekten acıtıyor mu?”

Evet! BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12'inci Maddesine göre, çocuklar, kendilerini ilgilendiren tüm konularda görüşlerini dile getirme ve bu görüşlere gerekli ağırlığın tanınması hakkına sahiptir. Çocuklar, fiziksel cezaların kendilerini ne kadar yaraladığını artık bizlere söylemeye başlamışlardır. Paulo Sérgio Pinheiro'nun Ekim 2006'da BM Genel Kuruluna sunduğu raporda da açıkladığı gibi:

Araştırma süreci boyunca, çocuklar sürekli bu şiddete bir an önce son verilmesi gerekliliğini dile getirmiştir. Çocuklar bu yaralayıcı – yalnızca fiziksel değil, manevi anlamda da—yetişkinlerin yalnızca kabulüyle değil onayıyla da ağırlaşan bu şiddetin tanıklarındır.

Hükümetler, çok yeni ortaya çıkmış olmasa bile bunun gerçekten acil bir durum olduğunu kabul etmek zorundadırlar. Çocukların yetişkinler yüzünden maruz kaldıkları şiddet yüzyıllar boyu görülmemiş, işitilmemiştir. Ancak bugün çocuklara yönelik şiddetin ölçeği ve etkisi artık görünür hale gelmektedir; hiç tereddütsüz hakları olan etkili bir korunma için artık onları daha fazla bekletmek mümkün değildir”.¹³

Fiziksel cezanın etkileri konusunda çok fazla araştırma vardır ve bu araştırmalar bu uygulamanın kısa ve uzun vadeli potansiyel zararlarını ikna edici biçimde teyit etmektedir. 88 ayrı araştırmadan hareketle yapılan “Ana babalarca fiziksel ceza uygulanması ve bununla ilgili çocuk davranışları ve deneyimleri” başlıklı üst analiz 2002 yılında yayınlanmıştır ve uygulamanın tehlike ve sakıncalarını açıkça ortaya koymaktadır.¹⁴ Bulgular şaşırtıcı sayılmayacak olmakla birlikte, bunlar bir bakıma anlamsızdır. Çünkü yasağı haklı göstermek için kadınlara veya yaşlılara vurmanın sonuçlarını araştırmamız gerekmez: Bu, temel haklarla ilgili bir meseledir.

Fiziksel cezayı ortadan kaldırmada Avrupa ne kadar ilerledi?

Epey ilerledi, ama henüz yeterince değil! Avrupa'daki okullarda fiziksel cezalara son veren uygulama yüzyıllar önce başlatılmıştı. Polonya, bu uygulamayı daha 1783 yılında yasaklayan ilk ülkedir. 1900'lere gelindiğinde Avusturya, Belçika ve Finlandiya da aynı yasağı benimsemiş, Sovyetler Birliği ise yasağı 1917 yılında uygulamaya koymuştur.

13. Pinheiro, Paulo Sérgio, *Çocuklara Yönelik Şiddet Dünya Raporu*, p. 5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması, Cenevre, 2006.

14. Gershoff, Elizabeth Thompson, “Ana babalarca uygulanan fiziksel cezalar ve bununla ilgili çocuk davranışları ve deneyimleri: Meta analitik ve teorik bir değerlendirme”, bkz. *Psychological Bulletin*, 2002, Vol. 128, No. 4, 539-79.

Birleşik Krallıkta okullarda fiziksel ceza uygulamasına bilinen ilk karşı çıkış 1669 yılına gitmektedir. Bu yıl, “mücadeleci” bir erkek çocuk Parlamente’ye “ülkenin çocukları adına” sunduğu dilekçede “bu ülkedeki okul disiplininin yerleşik katılığı yüzünden çocukların yaşadıkları hoş görülemez durumlar” protesto edilmiştir – ne var ki bu girişim uygulamanın ülkedeki tüm okullarda kaldırılmasından üç yüzyıl öncesine rastlamaktadır.

Bugünse hemen hemen tüm Avrupa Konseyi üyesi devletler okullarda fiziksel cezayı yasaklamaya yönelmiştir. Kimi ülkelerde bu yasaklama, devlet, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör tarafından çeşitli kurumlar aracılığıyla sağlanan alternatif bakım ortamlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ne var ki, kimi durumlarda yasaklama net yasal düzenlemelere değil idari yönetmelik ve yol göstericiliğe dayanmaktadır. Birçok ülkede uygulama yeterince sıkı değildir ve sürekli dikkat gerektirmektedir. Bakıcı aile ve çocuk bakıcılığı gibi kurumsal olmayan bakım uygulamalarında ise yönetmelikler değişmektedir ve kimi ülkelerde çocuklara bakan kişiler fiziksel ceza uygulamasında çocuğun gerçek ana babasıyla aynı haklara sahip sayılmaktadır.

Ana babaların fiziksel ceza uygulama haklarının kaldırılmasına yönelik reform 1950’lerde başlamıştır. İsveç’te, fiziksel ceza uygulayarak çocukta hafif hasara yol açan ana babayı mazur gören hüküm 1957 yılında Ceza Yasasından çıkartılmış, 1966 yılında ise “azara” izin veren hüküm Ebevenlik ve Velayet Yasasından çıkartılmıştır. Bu açıdan bakıldığında İsveç yasaları artık ana babanın çocuğa fiziksel ceza uygulamasına izin vermemektedir ve saldırı fiilleriyle ilgili ceza yasası hükümleri çocuklara yönelik “disiplin amaçlı” saldırılar için de aynen uygulanmaktadır.

Ne var ki, bu “sessiz” reformlar yeterli değildi. Böylece 1979 yılında İsveç fiziksel cezayı açıkça yasaklayan ilk ülke oldu. Bugün Ebevenlik Yasasında şu ifade yer almaktadır: “Çocukların bakım, güvenlik ve iyi yetiştirilme hakları vardır. Çocuklara kişiliklerine saygı gösterilerek davranılmalı, ne fiziksel cezaya ne de onur kırıcı başka bir davranışa maruz bırakılmalıdır.”

Geçtiğimiz 25 yıl içinde diğer ülkeler de yavaş yavaş İsveç örneğini izlemeye başlamıştır. Ekim 2007 itibarıyla 17 üye devlet çocuklara yönelik her tür fiziksel cezayı yasaklayan yasal düzenlemeleri tamamlamıştır. Bu ülkelerde, evlerinde, sokakta, gündüz bakımında, eğitimde ve tüm kurumlar dâhil olmak üzere nerede olursa olsunlar ve fail kim olursa olsun çocuklar yasanın koruyuculuğu altındadır. Bu ülkelerin hepsinde olmasa bile bir bölümünde yasal reforma bilinç ve duyarlılık geliştirme, halkın yasalar ve çocukların korunma hakkı konusunda eğitilmesi, pozitif ve şiddet içermeyen çocuk yetiştirmenin yaygınlaştırılması çalışmaları eşlik etmektedir. Çocuklara vurmanın köklü geleneklere dayandığı düşünülürse, eğitim sürecinin sürekli olması gerektiği açıkça ortadadır.

“Çocukları dövmekten vazgeçmek neden bu kadar güç?”

Çünkü henüz pek çok ana baba güçle hakkı birbirine karıştırıyor. Eğer siyasetçiler dâhil yetişkinler bu konuyu kolay bulmuş olsalardı, insanlık onurlarına saygı, fiziksel dokunulmazlık ve yasalar çerçevesinde eşit korunma bakımından çocukların da bizlerle tam tamına aynı haklara sahip olduklarını çok daha önceleri kabul etmiş olurduk. Dahası, yaşama çok küçük ve kırılgan başlayan çocukların bizden daha çok korunma hakkına sahip olduklarını da belki kabul ederdik.

“Disiplin” veya denetim adına çocukları dövmeği “hak” sayan yetişkinlerin bundan vazgeçmeleri güçtür. Görüldüğü kadarıyla bu güçlük kişisel deneyimlerden kaynaklanmaktadır. İnsanların çoğu küçükken kendi anne babasından dayak yemiştir. Kimse kendi annesi ve babası veya kendi ebeveynliği konusunda kötü şeyler düşünmek istemez. Bu da, siyasetçiler ve kanaat önderleri, hatta çocuk koruma işlerinde çalışanlar dâhil pek çok kişi açısından, fiziksel cezayı eşitlik ve insan haklarıyla ilgili temel bir sorun olarak görmeyi güçleştirir. Burada mesele suçlayacak kesim bulmak değildir – ana babalar da toplumsal beklentilere göre hareket etmişlerdir – ancak, çocuklarla pozitif, şiddet içermeyen ilişkiler kurmanın zamanı gelmiştir.

Fiziksel cezayı ortadan kaldırmayı hedefleyerek yaptığımız iş, yalnızca, yetişkinler olarak kendimize hak saydığımız saldırıdan ve zalimce, onur kırıcı cezalardan tam korunma hakkını çocukları da kapsayacak şekilde yaygınlaştırmaktır.

“Kamuoyu yoklamaları insanların çoğunun fiziksel cezaya resmen yasak getirilmesine karşı olduğuna işaret ediyor”

Kamuoyu araştırması sonuçları genel olarak soruların ne ölçüde kaba formüle edildiğine ve yanıtlayanların bilgi düzeyine bağlıdır. Eğer insanlar konu hakkında tam biliyseler, çocukların korunması açısından halen mevcut eşitsizliğin ve yasağın amacının bilincindeyseler, bu girişimi pekâlâ destekleyebilirler. Ancak her durumda ve benzeri başka konularda –kadınlara yönelik şiddet, ırk ayrımcılığı—siyasetçiler kamuoyunu izlememeli ona öncülük etmelidirler. Yasaların yetişkinler için sağladığı korumanın, insanlık onuruna tam saygı temelinde, çocuklar için de sağlanması için mutlak anlamdaki insan hakları yükümlülüklerini dikkate almalıdırlar. Çocuklara yönelik fiziksel cezayı yasa dışı sayan ülkelerin hemen hemen hepsinde bu işin öncülleri kamuoyunun önünde yürümüştür; ancak kamuoyu da değişimi desteklemekte fazla gecikmemiştir. Öyle ki, birkaç yıl sonra geriye dönüp bakıldığında çocukları dövmenin yasal ve kabul edilebilir sayıldığı dönemler şaşkınlıkla karşılanacaktır.

“Eğer ana babalar fiziksel cezadan vazgeçmeye zorlanırsa çocuklar şımarıp disiplinsiz olmazlar mı?”

Hayır! Gerçek disiplin güce dayanmaz. Anlayış, karşılıklı saygı ve hoşgörüden kaynaklanır. Bebekler yaşama tam anlamda bağımlı olarak başlarlar ve büyüdükçe öz disiplinli bir olgunluğa ulaşmada yetişkinlerin – özellikle ana babalarının—yönlendiricilik ve desteğine ihtiyaç duyarlar. Fiziksel ceza, nasıl davranmaları gerektiği konusunda çocuklara hiçbir şey anlatmaz. Tersine, çocuklara vurma, kötü davranma dersidir. Bu ders onlara, sevgi ve saygı duymaları gereken ana babalarının sorun çözmek için kendilerine karşı şiddet kullanmayı kabul ettiklerini öğretir. Çocuklar ana babalarının salt söylediklerinden değil yaptıklarından da öğrenirler. Fiziksel ceza ve onur kırıcı diğer uygulamalar, disipline yönelik pozitif uygulamaların yerine geçemez. Pozitif uygulamalar, çocuğu şımartmak şöyle dursun, ona başkalarını ve kendi eylemlerinin sonuçlarını düşünmeyi ve buna göre davranmayı öğretir.

Devletlerin olumlu çocuk yetiştirme uygulamalarını destekleme yükümlülüğü vardır ve Bakanlar Komitesi'nin bu alandaki tavsiyesi bu doğrultuda izlenecek politikalar için yol gösterici içeriktedir.

“Çocukken dayak yedim ve bu da bana bir zarar vermedi. Ashna bakılırsa, eğer annem ve babam bana fiziksel ceza uygulamalarıydı, bugün olduğum yerde olamazdım.”

Nereden biliyorsunuz? Anne ve babalarımız bizi hiç dövmeseydi veya küçük düşürmeseydi bugün nasıl olacağımızı kimse bilemez. Dayağın kendilerine hiç zarar vermediğini söyleyenlerden kaç en yakınlarının ona acı vererek bir şey öğretmeyi seçtiğinde bunun acısına katlandığını inkâr edebilir? İnsanlar genellikle küçükken kendileri de dayak yedikleri için kendi çocuklarını dövmeye başlarlar. Ancak, yapılan araştırmalar, geçmişte çocuklarına böyle davrananların daha sonra kendilerini suçlu hissettiklerini göstermektedir. Gene de, özellikle biraz büyüyünce çocuklarını dövmeye devam etmektedirler. Çocukları dövdükleri için önceki kuşakları suçlamanın anlamı yoktur. Çünkü onlar da kendi dönemlerinin yaygın kültürüne göre davranıyorlardı. Ancak, devir değişmekte, toplumlar ileriye gitmektedir. Çocukların hak sahipleri olarak tanınması, çocuklara yönelik şiddetin yasallığına ve toplum tarafından kabullenilmesine son verilmesini gerektirir; aynı toplumların kadınlara yönelik şiddeti artık kabul edilebilir saymamaları gibi.

“Ana babalar çocuklarını nasıl istiyorlarsa öyle yetiştirme hakkına sahiptir. Yalnızca, örneğin çocuk suistimali gibi aşırı durumlarda sorgulanmaları gerekir.”

İnsan hakları, evinizin kapısının önünde sona ermez. Diğer aile üyeleri gibi çocukların da dayığa karşı korunma hakları vardır ve çocukların evlerinde de korunmaları gerektiğinde ısrar erkeklerin eşlerini dövmemeleri konusundaki ısrar kadar meşrudur. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi “ebeveyn sorumlulukları” kavramını getirmiştir ve buna göre çocuğun yüksek yararının ebeveynlerin temel duyarlılık konusu olması gerekir. Çocuklar, ana babalarının mülkiyetindeki varlıklar değildir.

“Bir çocuğu dövmekle sevecen bir tokat arasında büyük fark vardır.”

Fark, yasalar açısından anlamsızdır! Gerçi biri diğerine göre daha fazla acıtır, ancak sonuçta ikisi de şiddet sürecinin birer parçasıdır ve her ikisi de çocuğun eşit saygı görme hakkını ihlal eder. Toplumlar birtakım çizgiler çekerek kadınlara veya yaşlılara yönelik şiddete karşı çıkarken hangi düzeydeki şiddetin mazur görülebileceği hesabını yapmazlar. O zaman çocuklar için neden böyle bir şey söz konusu olsun ki? Üstelik insanları sevmekle yaralamak arasında bağ kurmaya çalışmak tehlikeli bir eğilimdir. “Sevgi dolu bir tokat” çelişkinin en kötüsüdür. Görünüşte zararsız bu terim, hak ihlallerinin arkasına sığınacağı bir perdedir.

“Çocuklarımı yalnızca kendilerine zarar vermesinler diye pataklarım.”

Dayak, koruma değildir! Ana babalar, çocuklarını – özellikle bebekleri—koruyabilmek için sürekli hareket halinde bulunmak zorundadır. Bu, ebeveynliğin doğal bir sonucudur. Eğer çocuk ateşe doğru emekliyorsa veya tehlikeli bir yola doğru koşuyorsa ana babalar onları durdurmak için fiziksel yollara başvururlar; tutarlar, yerden kaldırırlar, gösterirler ve tehlikeye işaret ederler. Çocuk Hakları Komitesi’nin 8 sayılı Genel Görüşünde de belirtildiği gibi:

Komite, özellikle bebekler ve küçük çocuklar söz konusu olduğunda büyütme ve bakımın, onları korumaya yönelik sürekli fiziksel müdahaleleri ve hareketleri gerektirdiğini kabul etmektedir. Bu, belirli bir derecede acı, rahatsızlık veya küçük düşmüşlük duygusu yaratmaya yönelik, kasıtlı ve cezalandırma amaçlı güç kullanımından hayli farklı bir durumdur. Çocuklara yönelik fiillerin niteliği konusunda ayırım yapmak artık güç değildir. Tüm devletlerde hukuk, insanları korumaya yönelik, cezalandırıcı nitelikte olmayan ve gerekli gücün kullanılmasına açık veya dolaylı yoldan cevaz vermektedir.”¹⁵

“Dinim bana fiziksel ceza uygulamamı emrediyor.”

Dinsel özgürlük insan haklarına karşı olamaz. Çocuk Hakları Komitesi tarafından Genel Görüş No. 8’de açıklandığı gibi;

Kimileri fiziksel ceza için inanç temelli gerekçeleri sürmekte, dinsel metinlerin belirli yorumlarından hareketle buna başvurulmasını haklı göstermenin ötesinde görev saymaktadır. Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’ne göre (Madde 18) dinsel inanç özgürlüğü herkese tanınmıştır; ne var ki, bir dinin veya inancın gereklerinin yerine getirilmesinde başkalarının insanlık onuruna ve bedensel dokunulmazlıklarına saygı gösterilmelidir. Bir kişinin dininin veya inancının gereklerini yerine getirmesi, başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için sınırlandırılabilir.¹⁶

Çocuklara, eldeki çeşitli araçlarla vurulması şeklindeki ritüeli savunan aşırı dinciler, ana dinsel görüş ve bir bütün olarak toplum tarafından kınanmalıdır. İnanç dünyasının önde gelen kişileri şimdi her tür fiziksel cezanın kaldırılmasına yönelik kampanyaya katılmaktadır. Japonya’nın Kyoto kentinde yapılan 2006 Barış için Dinler Dünya Asamblesi’nde 800’ü aşkın dinsel önder “çocuklara yönelik şiddete karşı mücadeleye dinlerin de katılımını” onaylamıştır. Bu açıklamada, hükümetler Çocuk Haklarına dair Sözleşme doğrultusunda yasal düzenlemeler yapmaya ve fiziksel ceza dâhil her tür şiddeti yasaklamaya çağrılmaktadır.

"Eğer çocuklara fiziksel ceza uygulanması suç sayılırsa binlerce ana baba kovuşturmaya uğrar ve çok daha fazla sayıda çocuk da devlet bakımına alınır."

Mesele ana babaların hapse atılması değildir. Amaçlanan, çocukların olumlu şekilde yetiştirilmesidir. Fiziksel cezanın suç sayıldığı ülkelerin sayısı giderek artmaktadır ve bu ülkelerde ana babaların bu fiilden dolayı daha fazla kovuşturmaya uğradıklarına ilişkin kanıt yoktur. Fiziksel cezanın yasaklanması, üye devletlerin çocuklara karşı yükümlülüklerini yerine getirmeleri anlamına gelir. Burada ilk amaç eğitseldir; yukarıda da değinildiği gibi, amaç, özel bir yaşam alanı olan eve başka birine vurmak ne kadar kabul edilemezse çocuğa vurmanın da kabul edilemez olduğu mesajının iletilmesidir. Polis ve kovuşturma mercileri dâhil olmak üzere çocuk korumada yeri olan her kesim, yasa uygulamasının çocuğun yüksek yararına odaklanmasını sağlamalı ve bunun için söz konusu kesimlere yol gösterilmelidir. Kovuşturma ve benzeri resmi müdahalelerin, önemli derecede zarar görmelerinin önlenmesi için başka bir yol olmadığı sürece, çocuklara yarar sağlaması küçük bir olasılıktır.

15. BM Çocuk Hakları Komitesi, op.cit., paragraf 14.

16. Ibid., paragraf 29.

"Fiziksel cezanın yasaklanması çocuklara daha kötü şekillerde davranılmasına yol açar – duygusal suistimal, aşağılanma veya bir yere kapatılma gibi."

Çocukların yalnızca fiziksel cezalardan değil aynı zamanda zalimce, küçük düşürücü ceza ve muamelenin başka biçimlerinden de korunma hakları vardır. Yasa reformunun, bilinç ve duyarlılık geliştirme çalışmalarıyla ve çocuklarla pozitif, şiddet içermeyen ilişkileri yaygınlaştırma çabalarıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Ana babalar çocuklarının yaşama mümkün olan en iyi başlangıcı yapmalarını isterler. Çocuklarını döven ana babalar bundan hoşnutluk duymazlar – genel olarak moralleri bozulur ve kendilerini suçlu hissederler. Dolayısıyla, çoğu ana baba, çocuklarla olan uyuşmazlıklarını nasıl önleyebileceklerine ve böyle durumlara nasıl çözüm bulabileceklerine ilişkin tavsiyeleri memnuniyetle karşılayacaktır. Pozitif çocuk yetiştirme politikaları, fiziksel veya duygusal olsun herhangi bir şiddete başvurmaksızın çocuklarının belirli kuralları (disiplin) anlamalarını, kabul etmelerini ve bunlara saygı duymalarını sağlamada ana babalara yardımcı olur. Çocukları dövmeden ve onları aşağılamadan onlara insan ve hak sahipleri olarak bakmaya geçiş, herkes için aile yaşamını daha iyi hale getirir.

"Niye yasalar işin içine sokuluyor? Ana babaları fiziksel ceza uygulamamaları için eğitmek yetmez mi?"

Yasak, her ikisini de gerektirir. Bu bir tercih meselesi değildir: İnsan hakları çocukların da en az yetişkinler ölçüsünde hukuksal koruma altında olmalarını öngörür – ailede olsun, başka her ortamda olsun. Hukuk, kendi başına güçlü bir eğiticidir ve kuşkusuz, fiziksel cezayı yasaklayan yasa reformunun kamuoyunun ve ailelerin eğitilmesiyle ilişkilendirilmesi gerekir. Yasak, ana babaları çocuklarını eğitmede pozitif yollar aramaya, profesyonelleri, siyasetçileri ve medyayı da böyle bir eğitim için kaynak bulmaya ve bu eğitimi sağlamaya yöneltecektir. Avrupa Konseyi, bu zorlu görevde ana babalara ve profesyonellere yardıma hazırdır.

Metne notlar

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi: Genel Görüş No. 8, 2006, paragraf 11. Bakınız <<http://www.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>>.
2. “*The right not to be hit, also a children’s right*”, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg tarafından hazırlanan konu raporu, 6 Haziran 2006. Bakınız: <<http://www.coe.int/children>> (konuşmalar, Hammarberg).
3. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu: kabul edilebilirlik kararı, *Yedi Kişi v. İsveç*, 1982; başvuru No. 8811/79. Bakınız: <<http://www.echr.coe.int/echr/>> (içtihat, Hudoc).
4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, A v. Birleşik Krallık, 1998. Bakınız <<http://www.echr.coe.int/echr/>>.
5. Avrupa Konseyi: Avrupa Sosyal Haklar Komitesi, 7’inci (paragraf 10) ve 17’inci maddelere ilişkin Genel Gözlem, Sonuçlar XV-2, Cilt. 1, Genel Giriş, s. 26.
6. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, op. cit., paragraflar 3 ve 21.
7. Birleşmiş Milletler Çocuklara Karşı Şiddet Araştırması bağımsız uzman raporu: Giriş, paragraf 1. Bakınız: <<http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf>>.
8. Ibid., paragraflar 1-2.
9. Ibid., paragraf 41.
10. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, op. cit., paragraf 34.
11. Ibid, paragraflar 40-41.
12. Çağdaş Avrupa’da çocuk yetiştirme – olumlu ana babalık ve şiddet içermeyen çocuk yetiştirme konusunda olumlu bir yaklaşım ve görüşler Avrupa Konseyi Yayını, 2007.
13. Pinheiro, Paulo Sérgio, Çocuklara Yönelik Şiddet Dünya Raporu, p. 5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması, Cenevre, 2006.
14. Gershoff, Elizabeth Thompson, “Ana babalarca uygulanan fiziksel cezalar ve bununla ilgili çocuk davranışları ve deneyimleri: Meta analitik ve teorik bir değerlendirme”, bkz. *Psychological Bulletin*, 2002, Vol. 128, No. 4, 539-79.
15. BM Çocuk Hakları Komitesi, op.cit., paragraf 14.
16. Ibid., paragraf 29.

Daha ayrıntılı bilgi

Avrupa Konseyi– organları ve kurumları hakkında

Avrupa Konseyi 1949 yılında kurulmuştur ve Avrupa ölçeğindeki en eski insan hakları kuruluşudur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve kişilerin korunmasına yönelik diğer referans metinler temelinde ortak ve demokratik ilkeler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Konsey üyeliği, tarihçe, organlar, kurumlar ve güncel faaliyetleri için bakınız: <<http://www.coe.int>>.

“*Çocuklarla Birlikte ve Çocuklar için Avrupa İnşa Etmek*” çocuk haklarını geliştirmek ve çocukları her tür şiddetten korumak amacıyla geliştirilmiş kapsamlı bir programdır. Programın web sayfası, Avrupa Konseyi’nin başlıca etkinlikleri, belgeleri, hukuksal metinleri ve çocukların fiziksel cezalara maruz bırakılmasına karşı **Avrupa Ölçeğinde Eylem** (2008) dâhil olmak üzere çocuk haklarıyla ilgili bilgi ve haberlere yer vermektedir. Ziyaretçiler, 47 üye ülkede fiziksel cezalara karşı hukuksal durum konusunda Çocuklara Yönelik Her Tür Fiziksel Cezanın Kaldırılması için Küresel Girişimi tarafından düzenli olarak güncellenen bilgilere ulaşabilirler. Bakınız: <<http://www.coe.int/children>>.

Bakanlar Komitesi Avrupa Konseyi’nin karar organıdır. Komite, tüm üye devletlerin Dışişleri Bakanlarını veya bu bakanlıkların Strazburg’daki daimi diplomatik temsilcilerini kapsamaktadır. Komite bir yandan Avrupa toplumunun karşılaştığı sorunlara yönelik ulusal yaklaşımların eşit statüde tartışılabileceği bir yönetsel organ, diğer yandan da bu tür sorunlara karşı Avrupa ölçeğindeki tepkilerin şekillendirildiği kolektif bir forumdur. Bakanlar Komitesi, Parlamento Asamblesi ile ortak mesai içinde, Konsey’in temel değerlerinin

koruyucusudur ve üye devletlerin taahhütlerini yerine getirmelerini izlemektedir. Bakınız <<http://www.coe.int/t/cm>>.

İlgili Bakanlar Komitesi Tavsiyeleri

Tavsiye Rec (2006)19; olumlu çocuk yetiştirmeye destek politikası ve açıklayıcı raporu

Tavsiye Rec (2005)5; bakım kurumlarında kalan çocukların hakları

Tavsiye No. R (93) 2; çocuk suistimalinin mediko-sosyal yönleri

Tavsiye No. R (90) 2; aile içi şiddetle ilgili sosyal önlemler

Tavsiye No. R (85) 4; aile içi şiddet

Bakanlar Komitesi'nin tüm tavsiyelerine Komite'nin web sayfasından veya "Building a Europe for and with children" sayfasından ulaşılabilir: at <<http://www.coe.int/children>> (temel hukuk teminleri).

Parlamentar Asamblesi Avrupa Konseyi üyesi 47 ülkenin ulusal parlamentolarının üyelerinden oluşur. Asamble, gündemdeki konuları görüşmek üzere yılda dört kez toplanır, devletlerden çeşitli girişimlerde bulunmalarını talep eder ve geriye rapor verir. Bu seçilmiş parlamenterler kendi seçtikleri konuları gündeme getirirler ve Avrupa ülkeleri –Avrupa Konseyi'nde Bakanlar Komitesi ile temsil edilen ülkeler—bunlara yanıt vermek zorundadır. Bakınız: <<http://assembly.coe.int>>.

İlgili Parlamentar Asamblesi tavsiyeleri

Çocuk mağdurlarla ilgili Tavsiye 1778 (2007): Şiddet, sömürü ve suistimalin her biçiminin ortadan kaldırılması.

Fiziksel cezanın tüm Avrupa'da yasaklanmasına yönelik Tavsiye 1666 (2004).

Parlamentar Asamblesi'nin tüm hukuk metinlerine Asamble'nin web sayfasından "Building a Europe for and with children" sayfasından ulaşılabilir: at <<http://www.coe.int/children>> (temel hukuk teminleri).

İnsan Hakları Komiserliği Avrupa Konseyi bünyesinde bağımsız bir kurum olup görevi üye devletlerde insan hakları duyarlılığını ve bu haklara saygıyı geliştirip yaygınlaştırmaktır. Komiserlik, insan hakları izleme mekanizmalarının yanı sıra, çeşitli uluslararası ve ulusal kurumlarla işbirliği içinde çalışır. Komiserliğin en önemli hükümetler arası ortakları arasında Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşlar, Avrupa Birliği ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı yer alır. Komiserlik ayrıca belli başlı insan hakları HDK'ları, üniversiteler ve think tanklarla da yakın işbirliği içindedir. Bakınız: <<http://www.coe.int/t/commissioner>>.

İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi (CETS No. 005), kısa adıyla **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi** (ECHR) olarak da bilinmektedir ve Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ECHR, Avrupa'da insan haklarının temelini oluşturan kişisel ve siyasal hakları ortaya koyar. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden farklı olarak ECHR'de özel olarak çocuklara ve gençlere ilişkin hüküm yer almamaktadır. Bununla birlikte, örneğin

eğitim hakkı gibi kimi haklar özellikle çocuklara ilişkindir. Sözleşme'nin 1. Maddesi, tanımlanan hak ve özgürlükleri herkes için “güvence altına alacağını” belirtmektedir – uluslararası anlaşmaların çoğunda olduğu gibi “güvence altına almayı taahhüt eder” yerine böyle demektir. Dolayısıyla çocuklar insan haklarının korunması hakkına sahiptirler. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyesi tüm devletleri bağlamaktadır. Anlaşma'ya, Avrupa Konseyi Avrupa anlaşmaları seri numarası kullanılarak ulaşılabilir. Bakınız <<http://conventions.coe.int/>>.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 1959 yılında kurulmuştur. Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından, devletlerin taahhütlerini yerine getirmelerini sağlamak üzere bir denetim mekanizması olarak oluşturulmuştur. Mahkemenin 47 yargıcı (Sözleşme'ye taraf devlet sayısına eşit) burada kendi adlarına bulunmakta, herhangi bir devleti temsil etmemektedir. 34'üncü maddeye göre “herhangi bir kişi” Sözleşme ile güvence alınan haklarının ihlali dolayısıyla Mahkemeye başvurabilecektir. Burada kadın erkek, yabancı yerli, yetişkin küçük yaşta vb. herhangi bir ayırım gözetilmemektedir. Dolayısıyla, reşit olmayan bir çocuk da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne doğrudan başvuruda bulunabilir. Mahkeme, fiziksel ceza dâhil olmak üzere çocuklara yönelik şiddet alanında çığır açıcı bir karar vermiştir. Çocuk haklarıyla ilgili seçilmiş içtihat kararları, "Çocuklar için ve Çocuklarla birlikte bir Avrupa İnşa Etmek" için yukarıda verilen web sayfasında bulunabilir. Tüm kararlar ve hükümlere de Hudoc yoluyla Mahkeme'nin çevrimiçi veritabanından ulaşılabilir. Oturumlar da webcast aracılığıyla izlenebilir. Mahkeme'nin tarihçesi ve düzenlenişi, davaların görülmesi ve içtihat için bakınız: <<http://www.echr.coe.int>>

Avrupa Sosyal Şartı (1961, CETS No. 035) ve **değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartı** (1996, CETS No. 163) ekonomik ve toplumsal alandaki insan haklarını güvence altına almakta ve ECHR'yi tamamlamaktadır. İki Şart tarafından güvence altına alınan hakların birçoğu çocuklar için de geçerlidir ve kimi zaman doğumdan yetişkinliğe kadar olan hakları güvence altına almaktadır. Değiştirilmiş Şart, çocuklarla özel olarak ilgili hükümler içermektedir ve çocukları aile üyeleri olarak korumaktadır. Şartların metnine, yukarıda verilen CETS numaraları kullanılarak Anlaşma Ofisinden ulaşılabilir. Bakınız: <<http://conventions.coe.int/>>.

Avrupa Sosyal Haklar Komitesi (ECSR) yasa ve uygulamaların Avrupa Sosyal Şartı ve değiştirilmiş Avrupa Sosyal Şartına uygunluğunu izler. Ulusal raporlara ve toplu şikâyetlere ilişkin kararlara yönelik sonuçlara varır. 1995 yılındaki bir protokolden bu yana, toplu şikâyetler, işverenlerin ve sendikaların belirli uluslararası örgütleri, belirli HDK'larla ilgili ülkedeki işveren ve işçi kuruluşları tarafından ECSR'ye yapılabilmektedir. Toplu şikâyet usulü, şikâyetler onlar adına yapılabileceğinden çocukların haklarının korunmasında özellikle etkilidir. ECSR'ye ilişkin tam bilgi için Avrupa Konseyi ana sayfasından girilecek adres: <<http://www.coe.int/>> (human rights).

Birleşmiş Milletler Hakkında

Birleşmiş Milletler (BM) 1945 yılında kurulmuştur ve dünyada tanınan hemen hemen her devlet BM üyesidir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 1948 yılında benimsenmesinden bu yana BM, kölelik, yargının yönetimi, soykırım, mültecilerin ve azınlıkların statüsü ve insan hakları gibi alanlardaki duyarlılıkları yansıtan 60'ı aşkın anlaşma hazırlamıştır. Bu anlaşmaların her biri, ayırım gözetmeme, eşitlik, her kişinin onuruna saygı gibi kavramlara dayanmaktadır; dolayısıyla, bunların çocuklar dâhil herkes için geçerlilik taşıdığı açıktır. Bu

durumda çocuklar BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme’de yer alan hak ve korumaların yanı sıra diğer insan hakları anlaşmalarından da yararlanacaklardır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS) çocukların insan haklarını - siyasal, kişisel, sosyal, kültürel ve ekonomik- hep birlikte ele alan, hukuken bağlayıcı ilk belgedir. Sözleşmenin dört temel ilkesi, ayırım gözetmeme; çocuğun yüksek yararını gözetme; yaşam, yaşama ve gelişme hakkı ve çocuğun görüşlerine saygıdır. Sözleşmede yer alan her hak, her çocuğun insanlık onuru ve uyumlu gelişimi açısından vazgeçilmez niteliktedir. BMÇHS halen var olan uluslararası anlaşmalar arasında en yaygın onaylanan olmakla birlikte, aynı zamanda en çok ihlal edilenin de o olduğu söylenmektedir. Bakınız: <www.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi (ÇHK) BMÇHS’nin taraf devletlerce uygulanmasını izlemekle görevli 18 bağımsız uzmandan oluşan bir organdır. Komite, sözleşmede yer alan hükümlerin yorumunu tematik konulara ilişkin genel görüşlerle yayınlamakta, sonuç gözlemlerine ulaşmakta, tavsiye mahiyetinde kararlar vermekte, sözleşmenin ve getirdiklerinin daha derin biçimde kavranması için yıllık tartışma günleri düzenlemektedir. Bakınız: <www.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması çocuklara yönelik şiddetin mahiyetini, yaygınlığını ve nedenlerini ayrıntılı biçimde ortaya çıkarma ve bunun önlenmesi için net öneriler getirme amacını taşıyan küresel bir çabadır. Bakınız: <<http://www.violencestudy.org>>.

Hükümetlerin ve hükümet dışı kuruluşların girişimleri

Ekim 2007 itibarıyla 17 Avrupa Konseyi üyesi devlet yasalarında çocuklara yönelik her tür fiziksel cezayı yasaklayan değişiklikler yapmıştır. Bu ülkeler: Avusturya, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, Letonya, Hollanda, Norveç, Portekiz, Romanya, İsveç ve Ukrayna.

Bu hükümetlerin çoğu, toplumu yaygın başvurulmuş disiplin yollarından uzaklaştırmak ve yeni yasanın benimsenmesini sağlamak için bilgilendirme ve duyarlılık geliştirme kampanyaları yürütmüştür. Sahadaki belirleyici çalışmalar, sivil toplum kuruluşları (STK’lar), çocuk ombudsmanları, hükümetler ve başka pek çok kesim tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu arada, çocuklar ve ana babalar için yardım hatları kuran ülkeler de vardır. Fiziksel cezanın halen meşru olduğu ülkelerde yasaları, tutum ve davranışları değiştirmeye yönelik etkinlikler ve kampanyalar sürmektedir. Bu çabalar sonucunda, belirli bir ülkede fiziksel cezanın hukuktaki yerinden bağımsız olarak, çocuklar, ana babalar ve çocuklarla ilgili çalışmalar yapan profesyoneller için pek çok kaynak materyal ortaya çıkmıştır.

"Çocuklar İçin ve Çocuklarla Birlikte Bir Avrupa İnşa Etmek", sizi kendi ülkenizde ve başka yerlerde elde var olan kimi kaynakları ortaya çıkarmaya çağırmaktadır. Aşağıda belirtilen Avrupa Konseyi ortakları bir başlangıç noktası olarak kullanılabilir. Bu kuruluşların hepsinin web sayfalarında anahtar sözcük olarak "fiziksel ceza" ifadesi arandığında, tüm dünyadan gelen çok sayıda materyale ulaşacaksınız: Görüşler, kampanyalar, eğiticiler için paketler, güncellenmiş hukuk metinleri, yayınlar, yardımcı materyal, istatistikler, olumlu çocuk

yetiştirme ve şiddet içermeyen disiplinle ilgili bilgiler vb. Ayrıca, yararlı diğer web sayfalarına da buradan ulaşabilirsiniz.

Çocuk Hakları Enformasyon Ağı (CRIN) BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve çocuk hakları konusunda hükümet dışı kuruluşlara bilgi dağıtan küresel bir ağıdır. Birleşmiş Milletler kuruluşları, hükümetler arası kuruluşlar, eğitim kurumları ve çocuk hakları alanında uzman kişiler bu kapsamdadır. Bakınız: <<http://www.crin.org>>.

Avrupa Çocuk Ombudsmanları Ağı (ENOC) bağımsız çocuk hakları kuruluşlarının kar amacı gütmeyen örgütlenmesidir. Amaçları, BMÇHS'nin mümkün olduğunca eksiksiz uygulanmasını sağlamak, çocuk hakları adına toplu lobi faaliyetlerini desteklemek; bilgi, yaklaşım ve strateji paylaşımında bulunmak ve çocuklar için bağımsız ofisler kurulmasına ön ayak olmaktır. Bakınız: <<http://www.ombudsnet.org/enoc>> .

Çocuklara Yönelik Her Tür Fiziksel Cezaya Son Verme Küresel Girişimi ilgili insan hakları standartları, başlıca yargı kararları, son verme yönündeki küresel ilerleme ve araştırmalar konusunda bilgi veren ve çocuklarla şiddet içermeyen pozitif ilişki konusunda materyallere bağlantı sağlayan bir STK'dır. Fiziksel ceza olmaksızın nasıl disiplin sağlanabileceğine ilişkin olarak ana babalara ve öğretmenlere yönelik web kaynakları hazırlamıştır. Bakınız: <<http://www.endcorporalpunishment.org>>.

Save the Children (Çocukları Kurtarın) çocukların yaşamlarında uzun dönemli değişim ve iyileşme için kampanyalar düzenleyen bağımsız bir küresel kuruluştur. Faaliyetlerini 120 kadar ülkede yürütmektedir ve destekleyicilerini karar vericiler ve görüş oluşturmalar üzerinde baskı oluşturmaya özendirilmektedir. Bundan amaçlanan, çocuk haklarının yaşama geçirilmesi için mevcut politikaların ve uygulamaların yerel ve küresel ölçeklerde değiştirilmesidir. Save the Children fiziksel ceza uygulamasına karşı birçok ülkede kampanyalar yürütmektedir ve kampanyalar konusunda son derece yararlı materyaller derlemiştir. Bakınız: <<http://www.savethechildren.net>>

Çocuklara Yapılan Zulmü Önleme Ulusal Derneği (NSPCC) 1884 yılında kurulan Birleşik Krallık merkezli bir yardım kuruluşudur. Temel değerleri BMÇHS'den kaynaklanmaktadır ve amacı yardımlarla, güç durumdaki ailelere verilen destekle, yasa değişiklikleri için yürütülen kampanyalarla ve çocuklara yönelik olumsuz davranışlara ilişkin duyarlılık geliştirme çalışmalarıyla çocuklara yönelik zulme son verilmesini sağlamaktır. Çocuk istismarına karşı mükemmel kampanyalar yürüten NSPCC çocuk yetiştirme dergisi "Your Family (Aileniz)"i yayınlamaktadır. Bakınız: <<http://www.nspcc.org.uk>>

Seçilmiş basılı kaynaklar

Daly, Mary (ed.), *Parenting in contemporary Europe – a positive approach*: Avrupa Konseyi Yayını, Strazburg, 2007.

Eliminating corporal punishment – a human rights imperative for Europe's children, fully revised second edition: Avrupa Konseyi Yayını, Strazburg, 2007.

Ending legalised violence against children – Global report 2007: Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2007.

Gershoff, Elizabeth Thompson, “Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review”, *Psychological Bulletin* içinde, 2002, Cilt. 128, No. 4, 539-79.

Goicoechea, Pepa Horno, *Love, power and violence – a comparative analysis of physical and humiliating punishment patterns*: Save the Children İspanya, 2005.

Harper, Kate, et al., *Ending physical and humiliating punishment of children – Manuel for Action*: Save the Children Sweden and the International Save the Children Alliance, 2005.

Hart, Stuart (ed.), *Eliminating corporal punishment – the way forward to constructive child discipline*: Unesco, Fransa, 2005.

Hindberg, Barbo, *Ending corporal punishment: Swedish experience of efforts to prevent all forms of violence against children – and the results*: The Ministry of Health and Social Affairs and the Ministry for Foreign Affairs, İsveç, 2001.

Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child, fully revised 2nd edition (Çocuk Hakları Komitesi görüşlerinin ayrıntılı analizini içermektedir): Unicef, 2002

Pinheiro, Paulo Sérgio, *Çocuklara yönelik şiddet dünya raporu*; yukarıda değinilen BM araştırma raporunun daha detaylı bir yayını; durum araştırmalarını, örnek uygulamaları ve tavsiyeleri içermektedir: United Secretary-General’s Study United Nations Publishing, Geneva, 2006.

Views on positive parenting and non-violent upbringing: Avrupa Konseyi Yayını, Strazburg, 2007.

Willow, Carlyne; Hyder, Tina: *It hurts you inside – children talking about smacking*: National Children’s Bureau and Save the Children, Londra, 1998.

Notlar

RESİM

R4 : Çocuklar küçük hakları olan küçük bireyler değildir.

P6 : Yetişkinlere vurmanın adı “saldırı”.
Hayvanlara vurmanın adı “zalimlik”.
Çocuklara vurmanın adı ise “onların iyiliği için”.

R8 : İnsan hakları evinizin kapısında sona ermez.

R12 : Alo! Bana makul dayacağın ne olduğunu söyler misiniz?

R15 : Çocuklara vurmak, kötü davranış konusunda bir derstir.

R17 : Evrensel yasak için hedef tarih.

R18 : Fiziksel ceza uygulamasının yasaklanması, olumlu çocuk yetiştirmenin desteklenmesidir.

R27 : Çocuk hakları hepimizi ilgilendirir.

R30 : 1669: hayat dolu bir erkek çocuğu, okuldaki cezalara başkaldırıyor ve İngiltere Parlamentosuna dilekçe veriyor.

R29 : Çocuklar ebeveynlerin mülkü değildir.

P40 : Çocukların az değil daha çok korunmaya ihtiyaçları vardır.

P42 : Çocukların korunması stratejik bir yaklaşımı gerektirir.

P50 : Çocuk hakları Avrupa'nın gelişmesini sağlar.

P52 : Çocuklara yönelik fiziksel cezalandırmanın suç kapsamına alınması, ebeveynlerin hapse atılması değildir.

Kapak

Çocuklara yönelik fiziksel ceza uygulamasının ortadan kaldırılması

Sorular ve cevaplar

Çocukların disiplin amaçlı olarak dövülmesi neden yasa dışı kılınmalıdır? Çocukların nasıl büyütülüp yetiştirilecekleri konusunda Devletin hangi hakka müdahale etme zorunluluğu

vardır? Halkın tutum ve davranışları pozitif ve şiddet içermeyen çocuk yetiştirme yollarına nasıl yönlenebilir? Bunlar ve benzeri başka pek çok konu *Çocuklara fiziksel ceza uygulamasının kaldırılması: Sorular ve yanıtlar* başlıklı kitapçıkta ele alınmaktadır. Kitapçık, her biri çocukların esenliğinden yarar sağlayacak kesimler olarak ana babalara, politika yapıcılara, hukukçulara, çocuk hakları savunucularına ve çocuklarla birlikte çalışan diğer kişilere yöneliktir.

Dört ana bölümden oluşan bu kitapçık, çocuklara yönelik fiziksel cezayı tanımlamakta; uluslararası hukuka dayanarak fiziksel cezaların neden yasaklanması gerektiğini açıklamakta; bunun nasıl sağlanabileceğini tartışmakta ve konuya ilişkin mitleri ve toplumun korkularını açığa çıkarmaktadır. Çocuklara fiziksel ceza uygulanması bir şiddet eylemidir ve çocukların insan haklarının ihlalidir. Avrupa'daki her ülke, çocuklara fiziksel ceza uygulanmasını daha şimdiden tümüyle yasaklayan diğer 17 Avrupa ülkesine katılma konusunda yasal bir yükümlülüğe sahiptir.